

ROVARENJE HITLERJEVCEV V ZDR. DRŽAVAH

NACIJSKA PREDRZNOST JE VEDNO VEČJA IN HUJŠA

Prav tako pa narašča tudi odpor proti njihovemu rovarjenju

Nacijska aragonca gre do živega demokratičnim Amerikancem, ki protestirajo proti prevratnemu delovanju Hitlerjevih podrepnikov. — Nevarnost, da se iz teh protestov razvije histerija, ki bo udarila tudi nedolžne

Ko je Diesov kongresni preiskovalni odsek začel odkrivati prevratne aktivnosti Hitlerjevih pristašev v Združenih državah, je marsikdo pričakoval, da se bodo ti kljukasti tici potuhnili ter vsaj nekaj časa mirovali s svojo propagando. Ampak kdor je kaj takega pričakoval, ta ni poznal nacijev, ki so povsod enaki, povsod skrajno predrnji in nesramni kakor njihov duhovni oče Adolf Hitler. Kdor pa jih je poznal, pa ni bil prav nič presenečen, da so ti ljudje navzliec preiskavani in obtežilnim odkritjem ne le nadaljevali s svojim prevratnim delom, temveč postali celo bolj predrnji in nesramni, kakor bi hoteli pokazati, da se nikogar ne boje. To se je namreč zgodilo in se še dogaja.

Nova nacijska zveza

Tako se je zgodilo, da so baš tiste dni, ko je bilo njihovo prevratno delovanje postavljeni na dnevno luč, v Chicagu organizirali novo organizacijo, ki se imenuje German-American National Alliance (Nemško-ameriška narodna zveza). Cilji te organizacije so bili pojasnjeni na shodu chikaških nacijev, ki se je vršil v nedeljo 16. oktobra v Lincoln Turner dvorani in na katerem je okrog 600 moških, žensk in otrok proslavljalo Hitlerjevo zasedbo čehoslovaških krajev. Glavni govornik na tem shodu je bil Hitlerjev ameriški pobočnik Fritz Kuhn.

Cilj: združitev fašistov

Na shodu je govoril tudi dr. Homer Maerz, vodja omenjene nove organizacije, ki je pojasnil, da je njen cilj združitev vseh nacijskih in fašističnih in njim naklonjenih elementov v mogočno politično zvezo s 150 tisoč članimi, ki bo skušala kontroličati glasove volilcev v okraju Cook (Chicago). Ta cilj

HALLOWEEN PARTY REDNA MESEČNA SEJA IN DRUGO

Cikaške sodruge in simpatičarje našega gibanja opozarjam na oglas o plesni veselici (Halloween Party), ki jo priredi klub št. 1 JSZ v soboto zvečer v Slovenskem delavskem centru, vogal So. Lawndale in W. 23. street.

Sedrugi, simpatičarji in prijatelji dobre zabave sploh po prijazno vabljeni, da posjetijo to zabavo.

Sodruge in sodružice se pa cpozorja, da se vrši v petek redna mesečna seja kluba št. 1, katere naj se ne pozabijo udeležiti.

Na seji bo govoril sodrug Frank Zaitz o delavskem gibanju v Sloveniji in razmerah v starri domovini.

Okem opozarjam na dopis sodružice Podjavorek o konferenci klubov JSZ in društva Prosvetne matice, ki re bo vršila v delijo v SND v Waukeganu.

Boj za oprostitev Tom Mooneyja je bil spet zanešen na politično polje v Californiji.

Mooney, ki ga je odločitev zveznega vrhovnega sodišča razočarala, ni mu pa vzela poguma, je dejal, da zdaj polaga svoje upanje na izvolitev demokratskega kandidata za governerja, Culbert L. Olsona, o katerem pravi:

"Jaz sem prepričan, da me bo Olson oprostil. On mi sicer ni dal nobene obljube in jaz ga nisem vprašal za nobeno. Toda jaz ga sodim po njegovem rekordu v zakonodaji. Vselej, kadar je prišel na površje, moj slučaj, ga je on podpiral. Zato ne dvomim, da bo v slučaju iz-

LEGIJONARI PROTI NACIJEM

Člani Ameriške legije v Syracuse, N. J., niso prijatelji ameriških nacijev in njihovega prevratnega delovanja. Ko so tamožnji člani Nemško-ameriškega bunda sklicali svoj shod, so jih legionarji v naprej posvarili, da ga bodo razbili. Gornja slika jih kaže pri izpolnjevanju te obljube.

DROBIŽ OD VSEPOVSOD

"Monakovska jajca"

Baš v tem pa tiči nekaj nevarnega. Ljudski sentiment širok dežele je namreč odločno proti nacijskemu rovarenju in prevratnemu delovanju, ki stremi za uničenjem ameriške politične demokracije. Amerika je že preveč slišala s "dobrotah", ki jih deli ljudem Hitlerjev režim v Nemčiji, da bi se mogla navdušiti za hitlerizem ali kazilnega. Organizirani delavci, liberalci, vojni veterani in pristaši obeh starih političnih strank—vse se združuje v protestu proti nacijskemu in fašističnemu gibanju. Kjer se vrše nacijski shodi, jih mora varovati policija, ki je že marsikje sama preprečila te shode, da je s tem preprečila demonstracije in rabuke. Več znaten je tu, da se je ameriško ljudstvo začelo zavestati, da mu preti od te strani nevarnost. Od bojazni do hudega strahu in histerije pa ni daleč. In ako bodo naciji daleč izizzali in izzvali protinacijski histerijo, utegnje biti prizadeti tudi povsem nedolžni Nemci, pa tudi Amerikanci sploh. V takih slučajih je treba samo spretnega demagoga, pa lahko obrne tok ljudske nejevolje in srda v poljubno smer — proti vsemu, kar označi za "neameriško". Zato bi moralna vlast prepredati vse nacijske in slike prevratne organizacije v deželi. S tem bi napravila veliko uslužbo ljudstvu in demokraciji, ki ju reprezentira.

Von Papen šel

Franz von Papen, nemški vojaški ataše v Washingtonu med vojno in pozneje nemški kancler, ki je pripravil Hitlerju pot na oblast, se pozneje pa v Avstrijo, ne bo več ribaril v diplomatskih vodah za nacije, ker je odšel v pokoj. Papen je bil zadnji nenacij, ki ga je imel Hitler v svoji službi in je dvakrat ušel krvavi "čistki", dokim sta njegova tajnika izgubila življenje. Po rodu je pruski junker. Njegova diplomatska kariera je imela na sebi precej različnih madežev. Kolikor je znano, je odstopil prostovoljno.

Volitve na Poljskem

Poljska, po imenu republika, ječi že dolgo pod diktaturom. To je bilo vzrok, da je prišlo že do ponovnih krvavih demonstracij proti vladam. Zato se je vlada nasledila odločila za volitve, ki se prične 18. decembra v Varšavi, Lodzu in Poznanju, potem pa vsakodnevno v nadaljnjih mestih in okrajih. Komunisti se jih ne bodo mogli udeležiti, ker njihova stranka ni dovoljena. Rezultat volitev bo znan še sredji prihodnjega leta. Ali primažajo Poljakom demokracijo ali ne, se pa še ne ve. Preveč upanja ni.

Cehoslovaki in Madžari

Cehoslovaki in Madžari se še vedno niso sporazumi glede sporne obmejnega ozemlja, ki si ga lastijo slednji, prvi pa pravijo, da zahtevajo drugi več kot jim gre. Cehoslovaki so dozdaj predložili štiri načrte ali ponudbe, vsakikrat malo več, pa v Budimpešti še niso zadovoljni. Vojne zaradi tega ne bo, ker ima pač stvar v rokah Hitler, katerega končni odločitvi se bodo morali pokoriti eni kot drugi. Da se Cehoslovaki to ne podajo kar tako, je pač znamenje, da je nova vlada našla milost v očeh Hitlerja, vsled česar Madžari ne bodo dobili vsega, kar bi radi, vendar pa dovolj, da jim ne bo treba jekati.

Napadi na Barcelono.

Ameriška bombna letala ne poznojo oddih in vprizarjajo vedno nove napade na Barcelono. (Nadaljevanje na 4. strani.)

Green, Woll in Frey dobili po nosu

Zadnja konvencija Ameriške delavske federacije je bila sicer precej pripravljena pričimati na vse, kar so zahtevali njeni reakcionarni voditelji, ampak ko ji je podpredsednik Woll prečital resolucijo proti predsedniku Rooseveltu in "new dealu", ki ga je imenovala "socializem", ji je pa bilo preveden in je revoltirala. Ko je Green videl, da je enkrat natekel na pošten odpor, se je brž izmazal z izjavo, da je resolucija res "malece preveč konfuzna" ter se tako skušal rešiti blamaže. Resolucija je bila v veliko večino odložena v svetu nadaljnje proučevanja, kar pomeni, da je bila na vladu način pokopana. Resolucija, ki bi delala čast vsaki trgovski zbornici, ni zaslužila druge usode. Green, ki ostane predsednik federacije, si bo zdaj nemara pričkal v spomin, da tudi v njegovi federaciji ni mogoče vseh članov vedno za nos vleči. Morda ga to poboljša, čeprav je še vedno v veljavi rek, da je starega konja težko naučiti voziti po drugi strani ceste.

Desničarska zmaga v Franciji

Prošlo nedeljo so se v Franciji vrstile senatne volitve, pri katerih je bila izvoljena ena tretjina senata — 93 članov za dobo devet let. Senatne volitve v Franciji so indirektne in ne pokazujejo ljudskega sentimenta. Senatorje so volili volilni možje, ki so bili izvoljeni še leta 1935.

Posebnih sprememb te volitve niso prinesle, vsaj kontrola senata ni prešla v druge roke. Kolikor se izid more smatrati za kakšno zmago, tedaj je ta

zmaga na strani reakcije, ker je Daladierjeva stranka socialnih radikalcev (liberalcev) izgubila 13 mandatov. Deset so jih dobili desničarji, tri pa "levičarji", enega od teh socialistov Marx Dormoy, ki je bil v Blumovem kabinetu notranji minister. Porazil je Marcel Regnier, bivšega finančnega ministra Daladierjeve stranke.

Francoski senat je anahronizem v cokla vsakega socialnega in delavskega napredka. Tvorijo ga starci očanci s starinskimi buržujskimi nazori. Vsaka resnična reforma ustroja francoske vlade bo morala pomesti tudi s to reakcionarno institucijo.

Lindbergh dobol nacijski red

Ameriški letalec Lindbergh se je pred kratkim mudil na obisku v Hitleriji in Hitler ga je ob tej priliki odlikoval z najvišjim nacijskim redom.

Prodiranje Nemčije na vzhod v polnem razmahu

Podunavske in balkanske dežele so pod polno kontrolo nacijske Nemčije, ki jih bo gospodarsko izkorisčala brez konkurence. — Nemčija je na pragu največje gospodarske ekspanzije v svoji zgodovini

Drnzni načrti, o katerih je sinal diktator Adolf Hitler — in pred njim Bismarck in Viljem Zadnji —, njegov ekonomski svetovalec dr. Hjalmar Schacht, predsednik Reichsbanke pa dal obliko na popirju, se v hitrem tempu uresničuje, tako hitro, da se spričega marsikom vrti v glavi, še bolj se jim pa bo, ko bodo ti načrti docela uresničeni in bo Nemčija najmogočnejša gospodarska in politična sila na evropski celini.

Zmaga po ceni

Hitlerjeva zmaga je bila zelo po ceni, če pomislimo na ogromne dobičke, ki jih prinaša Nemčiji. Ti dobički so tako ogromni, da jih je nemogoče naslikati s številkami, ki bi se jih lahko zapopadlo. Češke industrije in naravnimi zakladi, ogrsko žito in klavna živina, rumunsко žito in petrolej, jugoslovansko žito, živina in rudnine, bogastvo Bolgarske, Grčije in Turčije — vse to je dobil v načrto za svoj kolossalni čehoslovaški bluf! Nagrada, ki bi opipnila tudi največjega osvojevalca! Cesarski cesar načrta je bil nemški imperializem počasni načrti za ekspanzijo so začasno padli v vodo. Vse je kazalo, da so bili zapisani pozabljeni.

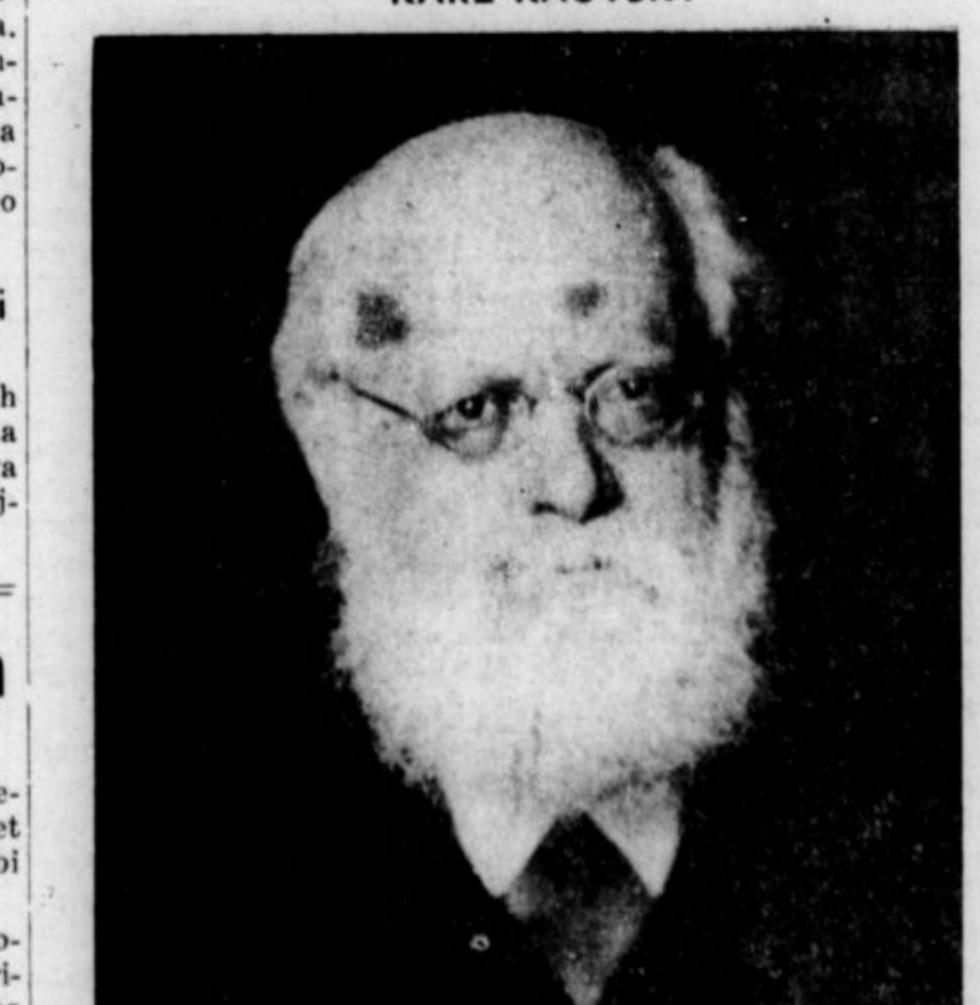
Monakovo odpira pot

Nesrečni mir, ki so ga diktirali slepi zaveznički, je pa rodil Hitlerja, ki si je zapisal v program obnovitve zaleta na vzhod. Toda pot na vzhod mu je bila zaprta, dokler je stala severna ob Donave Čehoslovaška — trdnjava, katero je bilo treba najprej osvojiti, drugače bi bil zalet na vzhod nemogoč. To

Nemčija koraka

Vsek odgovor bi bil ugibanje. Točnega o tem ne vemo nič. Vemo pa, da Nemčija danes koraka na vzhod in da je, gospodarsko govorjeno, že pred vratil Bagdadom. Hitlerjev emisar Walter Funk je takoj nadaljevanje na 3. strani.)

KARL KAUTSKY

Mooneyjevo novo upanje — volitve 8. novembra

Boj za oprostitev Tom Mooneyja je bil spet zanešen na politično polje v Californiji.

Medtem je pa njegova obramba na delu, da prisili sedanjega republikanskega govornika Merriama, da pred 8. novembrom odredi javno zasljanje o Mooneyjevi prosnji za pomilostitev. Prošnja je bila vložena v avgustu l. 1934, toda Merriam je vedno našel kak izgovor, da je odlašal z rešitvijo. Njegov glavni izgovor je bil, da se je zadeva nahajala pred sodišči. Zdaj se ne more več sklicevati na to, kajti sodišča zaenkrat nimajo več opravka z njo. Zato se je 12. oktobra oglasil pri njem odbor vplivnih oseb, ki sta jih vodila državna

poslance Paul Richie in Jack B. Tenney, ki vodita bo za Mooneyjevo oprostitev v californijski državni postavodaji.

"Naše prepričanje je, da zahtevata pravičnost in poštenje takojšnjo akcijo in popolno oprostitev Mooneyja, ki je do celota nedoločen," je izjavil pred govorjem Richie. "Ker je zadeva zdaj izven sodišča, je odvisno od vas, govornik Merriam, da odločite. Ljudstvo pričakuje odgovora pred 8. novembrom.

Merriam se je nato izgovoril, da mora najprej "preštudirati" Mooneyjeve akte in njegov izgovor daje slutiti, da ne nameščava podvzetih nobenih akcij. Boj za Mooneyeve pravice se mora nadaljevati, dokler ne bo dosežena.

V pondeljek, dne 17. oktobra, je umrl v Amsterdamu na Nizozemskem v pregnanstvu živeči avstrijski socialist Karl Kautsky, star 84 let. Kautsky, sodobnik in priatelj Karla Marksa, je bil vodilni socialistični teoretik in zgodovinar. Kot tak je bil izredno delaven in je objavil veliko število knjig o vprašanjih, ki zavajajo socializem, in nešteto člankov, esejev itd. Njegovo ime je neločljivo povezano s socialističnim gibanjem. Njegova zadnja knjiga, "Socialisti in vojni" je izšla lani v Pragi. Zdaj je delal na novi knjigi, toda smrt je neuromornemu delavcu naposlед iztrgala pero iz roke. Zadnje mesece svojega življenja je Kautsky preživel v pregnanstvu na Nizozemskem, kamor se je umaknil tukaj pred Hitlerjevo zasedbo Avstrije, o čemur je bil iz prijateljskega vira v naprej opozoril. Karl Kautsky si je s svojim ogromnim delom postavil spomenik kakršnih ima le malo mož. Slava njegovemu spomini!

JOACHIM BARCKHAUSEN—IVAN VUK:

DŽINGIS KHAN

Povest o mogočnem "Gospodarju sveta" in o njegovih vojnach v trinajstem stoletju v Aziji

(Nadaljevanje.)

Lov je trajal več dni. Nato so se, po prasti mongolski šegi, pojavili pred Džingis khanom mladoletni princi in starci ter prosili za življenje preostalih zveri. Ta prošnja je bila uslušana. Zveri so bile izpuščene. Lovci so začeli pobirati divjačino.

Začel se je pir, ki zgodovina podobnega ne pomni. Osem dni je trajal pir. Ogromne množine se je pojelo in popilo...

Takšni lov so se vršili vsako leto v jeseni, karor je to bilo zapisano tudi v knjigi postav Jassi. V ostali letni dobi ni smela pasti nobena divjačina.

Štiri leta so vojske Džingis khanove bile v vojni in niso samo zasedli mnogo držav, temveč povsod tudi uvedli svoje postave. In to vedno takoj po zavzetju.

Ce bi nasledniki velikega khana delali po njegovih vzgledih in navodilih naprej, bi država Mongolov obstajala še stoletja. Ali teh vzgledov in navdil se niso držali. Džingis khan je to tudi predvideval.

Ko se je zdaj vračal v domovino in še enkrat premisli svojo življensko delo, je svojemu staremu bojnemu tovarišu resignirano potožil:

"Zgodilo se bo, ko mene več ne bo, karor se godi vedno: Naši sinovi in vnuki se bodo oblačili v svilo. Ljubše jim bo živeti v toplih, mehkih podnebjih dežel, kakor v svoji mrzli domovini. Za zveste, čudovite ženske Mongolije jim ne bo nič. Jemali si bodo tuje, lepe, mehke ženske. Ne bodo se več spominjali, kako smo mi vse to pripravili in prenašali lakoto, žejo in druge napore. Da so bila naša telesa vsa polna ran, se ne bodo spominjali. Mogoče se bodo temu celo posmehovali."

Osvojevalce je postal skeptičen. Ali ko so prišli na mejo Mongolije, je skočil s konja, veselo kakor mladenič objel otroka, ki ga je z velikim spremstvom čakal, da ga pozdravi. Bil je to otrok njegovega sina Tulaia, z imenom Kublai.

Džingis khan je ves ginjen opozoril svoj štab, ki je gledal ta prizor, na otroka, rekoč: "Na besede tega otroka pazite dobro. Modrost je v njem."

Te Džingis khanove besede so se nekoč čudovito uresničile. Kublai je sedel na najmočnejšem prestolu sveta. Pod njegovim vladanjem je bila država Mongolija v zenitu svoje moći in veljave. Ali Kublai je naredil že tudi prvi korak k propadu mongolskega gospodstva. Svojo rezidenco je iz hladnih gorovij preselil v bogati, mehki Peking. Mesto da bi se zadovoljil z naslovom svojega velikega prednika, si je nadel ime cesarja Kitajske. Na domovino se je spominjal s pietetom. Na vrtu svoje palače v Pekingu je imel kotiček z zemljo iz domače, mongolske stepi. Vsemogočni cesar je rad kazal svojim gostom ta sentimentalni kotiček v vrtu in govoril:

"To je zemlja in trava skromnosti, ki nas je naredila velike."

Zivel je v izobilju, v mehkužnosti in lenobi. To je bil začetek konca.

Stari khan je prišel domov. Skrb mu je grizla srce. Te skrbi ni mogel z enim mahom odstraniti. Kajti slo je za njegovega najljubšega sina, ki ga je vedno tako nesrečno ljubil in ga nosil v svojem srcu, da Džučija. V vseh teh težkih letih vojne Džuči ni prav nič povpraševal po očetu. Na posvet, če je sklical oče svoje sinove, ni nikoli prišel. Tudi zdaj ga ni, ko je za vso dinastijo sklican vazen sestanek, ko je stari khan v vseh podrobnostih pripravljal ustavo in vprašanje prestonosledstva za vso državo.

Džuči je na kratko sporočil, da je bolan in ne more jezditi.

Džingis khan, skrajno nevoljen, je postal k njemu na sever poizvedovalca. Dodelil mu je tudi svojega najboljšega zdravnika. Poročalec se je vrnil in zdravnik se je zaničljivo smehl, ko je poročalec poročal, da visokost, žal, niso mogli najti, da je visokost že cele mesece v gozdovih na lov.

Džingis khan je poskočil. Potrežljivosti je bilo konec. V tem trenutku je bila njegova jeza močnejša od njegove ljubezni. Znal si bo izsiliti poslušnost svojega otroka. Kakor

bi mignil, je stača četa najboljših in najhitrejših jezdecev pripravljena za odhod.

Drugo jutro, pred zoro, ko so mislili oddirjati, pa je prispeло poročilo, da je Džuči mrtev. Umrl je. Stari khan se je zgrudil od bolečin. Takoj je poklical poročevalca in zdravnika, ki sta mu poročala, češ, Džučiju je dobro in da je v gozdovih na lov. Za lažnovo poročilo ju je dal obglavit. Nikdo ni vedel, kaj je bilo z Džučijem, kako je umrl. Nikdo ni vedel, če niso morda imeli njegovi bratje pri tej mračni zgodbi svojih prstov.

Stari khan je odšel v svoj šotor in se prebral obupu. Njegov ljubljeni sin je mrtev. V svoji žalosti je šel celo takoj daleč, da je smatral smrt svojega ljubljenega sina za kazeno, ker je o njem slabo mislil. Tega nezaupanja si zdaj ni mogel odpustiti.

Džučjevi bratje so doživeli nezaslišano razočaranje. Mislili so, da bodo podedovali vse njegovo imetje. Ali Džingis khan je hotel svojo krivico vsekakor na nekak način popraviti. Kratko in jasno je določil, da vse severne pokrajine, ki so bile Džučjeve, poddejajo za vse večne čase Džučjeve nasledniki. To postavo je izrekel tako jasno, da je bilo izključeno, da bi jo kdo ovrgel. Med druge njegove sinove so bile porazdeljene ostale dežele. Ti trije Džingis khanovi sinovi so bili njegovi najboljši sinov, kar si jih je lahko poželet. Nikdar mu niso delali nobenih težav. Vedno so bili spoštljivi in poslušni. Poleg tega pa so bili trdi, razumnii in hrabri vojščaki. In vendar je svojega neposlušnega, mehkoga, nebovitega, morda celo tujega otroka ljubil najbolj.

Džingis khan je zdaj razmišljal bolj kakor kedaj poprej, kaj vse se bo zgodilo po njegovi smrti. Kdo naj postane Veliki khan?

Prepuštil je to državnemu zboru. Naj on izvoli po svoji volji, ko bo umrl. Glede tega ni napisal nobenega zakona. Le tako med priateljskim razgovorom in med ožnjimi priatelji, je zamrmljal, da bi bil Ogotai, ki je najboljši in najbolj ljudski tudi najbolj primeren za Velikega khana. Drugi sin, Džagatai, pameten, nepodkupljiv mož, bi morda najbolj zvesto čuval, da bodo njegove postave ostale nedotaknjene in da se bodo točno izvrševali. Tretji sin pa, njegov ljubljenec, Tului, najmlajši pa bi morda prevzel poveljstvo cele armade.

Ali vse to prepušča sklepnu bodočega državnega zborna.

Glede premoženja, kako ga razdeli, pa nič premisljeval. Vso dejelo je smatral krateko malo za svojo privatno lastnino z armado in z živino vred. S tem lahko razpolaga sam in ne potrebuje državnega zborna.

Vendar se je tudi in težkih letih vojne Džuči ni prav nič povpraševal po očetu. Na posvet, če je sklical oče svoje sinove, ni nikoli prišel. Tudi zdaj ga ni, ko je stari khan v vseh podrobnostih pripravljal ustavo in vprašanje prestonosledstva za vso državo.

To je zemlja in trava skromnosti, ki nas je naredila velike."

Zivel je v izobilju, v mehkužnosti in lenobi. To je bil začetek konca.

Stari khan je prišel domov. Skrb mu je grizla srce. Te skrbi ni mogel z enim mahom odstraniti. Kajti slo je za njegovega najljubšega sina, ki ga je vedno tako nesrečno ljubil in ga nosil v svojem srcu, da Džučija. V vseh teh težkih letih vojne Džuči ni prav nič povpraševal po očetu. Na posvet, če je sklical oče svoje sinove, ni nikoli prišel. Tudi zdaj ga ni, ko je stari khan v vseh podrobnostih pripravljal ustavo in vprašanje prestonosledstva za vso državo.

Džuči je na kratko sporočil, da je bolan in ne more jezditi.

Džingis khan, skrajno nevoljen, je postal k njemu na sever poizvedovalca. Dodelil mu je tudi svojega najboljšega zdravnika. Poročalec se je vrnil in zdravnik se je zaničljivo smehl, ko je poročalec poročal, da visokost, žal, niso mogli najti, da je visokost že cele mesece v gozdovih na lov.

Džingis khan je poskočil. Potrežljivosti je bilo konec. V tem trenutku je bila njegova jeza močnejša od njegove ljubezni. Znal si bo izsiliti poslušnost svojega otroka. Kakor

Džuči je na kratko sporočil, da je bolan in ne more jezditi.

Džingis khan, skrajno nevoljen, je postal k njemu na sever poizvedovalca. Dodelil mu je tudi svojega najboljšega zdravnika. Poročalec se je vrnil in zdravnik se je zaničljivo smehl, ko je poročalec poročal, da visokost, žal, niso mogli najti, da je visokost že cele mesece v gozdovih na lov.

Džingis khan je poskočil. Potrežljivosti je bilo konec. V tem trenutku je bila njegova jeza močnejša od njegove ljubezni. Znal si bo izsiliti poslušnost svojega otroka. Kakor

Džuči je na kratko sporočil, da je bolan in ne more jezditi.

Džingis khan, skrajno nevoljen, je postal k njemu na sever poizvedovalca. Dodelil mu je tudi svojega najboljšega zdravnika. Poročalec se je vrnil in zdravnik se je zaničljivo smehl, ko je poročalec poročal, da visokost, žal, niso mogli najti, da je visokost že cele mesece v gozdovih na lov.

Džingis khan je poskočil. Potrežljivosti je bilo konec. V tem trenutku je bila njegova jeza močnejša od njegove ljubezni. Znal si bo izsiliti poslušnost svojega otroka. Kakor

Džuči je na kratko sporočil, da je bolan in ne more jezditi.

Džingis khan, skrajno nevoljen, je postal k njemu na sever poizvedovalca. Dodelil mu je tudi svojega najboljšega zdravnika. Poročalec se je vrnil in zdravnik se je zaničljivo smehl, ko je poročalec poročal, da visokost, žal, niso mogli najti, da je visokost že cele mesece v gozdovih na lov.

Džingis khan je poskočil. Potrežljivosti je bilo konec. V tem trenutku je bila njegova jeza močnejša od njegove ljubezni. Znal si bo izsiliti poslušnost svojega otroka. Kakor

Džuči je na kratko sporočil, da je bolan in ne more jezditi.

Džingis khan, skrajno nevoljen, je postal k njemu na sever poizvedovalca. Dodelil mu je tudi svojega najboljšega zdravnika. Poročalec se je vrnil in zdravnik se je zaničljivo smehl, ko je poročalec poročal, da visokost, žal, niso mogli najti, da je visokost že cele mesece v gozdovih na lov.

Džingis khan je poskočil. Potrežljivosti je bilo konec. V tem trenutku je bila njegova jeza močnejša od njegove ljubezni. Znal si bo izsiliti poslušnost svojega otroka. Kakor

Džuči je na kratko sporočil, da je bolan in ne more jezditi.

Džingis khan, skrajno nevoljen, je postal k njemu na sever poizvedovalca. Dodelil mu je tudi svojega najboljšega zdravnika. Poročalec se je vrnil in zdravnik se je zaničljivo smehl, ko je poročalec poročal, da visokost, žal, niso mogli najti, da je visokost že cele mesece v gozdovih na lov.

Džingis khan je poskočil. Potrežljivosti je bilo konec. V tem trenutku je bila njegova jeza močnejša od njegove ljubezni. Znal si bo izsiliti poslušnost svojega otroka. Kakor

Džuči je na kratko sporočil, da je bolan in ne more jezditi.

Džingis khan, skrajno nevoljen, je postal k njemu na sever poizvedovalca. Dodelil mu je tudi svojega najboljšega zdravnika. Poročalec se je vrnil in zdravnik se je zaničljivo smehl, ko je poročalec poročal, da visokost, žal, niso mogli najti, da je visokost že cele mesece v gozdovih na lov.

Džingis khan je poskočil. Potrežljivosti je bilo konec. V tem trenutku je bila njegova jeza močnejša od njegove ljubezni. Znal si bo izsiliti poslušnost svojega otroka. Kakor

Džuči je na kratko sporočil, da je bolan in ne more jezditi.

Džingis khan, skrajno nevoljen, je postal k njemu na sever poizvedovalca. Dodelil mu je tudi svojega najboljšega zdravnika. Poročalec se je vrnil in zdravnik se je zaničljivo smehl, ko je poročalec poročal, da visokost, žal, niso mogli najti, da je visokost že cele mesece v gozdovih na lov.

Džingis khan je poskočil. Potrežljivosti je bilo konec. V tem trenutku je bila njegova jeza močnejša od njegove ljubezni. Znal si bo izsiliti poslušnost svojega otroka. Kakor

Džuči je na kratko sporočil, da je bolan in ne more jezditi.

Džingis khan, skrajno nevoljen, je postal k njemu na sever poizvedovalca. Dodelil mu je tudi svojega najboljšega zdravnika. Poročalec se je vrnil in zdravnik se je zaničljivo smehl, ko je poročalec poročal, da visokost, žal, niso mogli najti, da je visokost že cele mesece v gozdovih na lov.

Džingis khan je poskočil. Potrežljivosti je bilo konec. V tem trenutku je bila njegova jeza močnejša od njegove ljubezni. Znal si bo izsiliti poslušnost svojega otroka. Kakor

Džuči je na kratko sporočil, da je bolan in ne more jezditi.

Džingis khan, skrajno nevoljen, je postal k njemu na sever poizvedovalca. Dodelil mu je tudi svojega najboljšega zdravnika. Poročalec se je vrnil in zdravnik se je zaničljivo smehl, ko je poročalec poročal, da visokost, žal, niso mogli najti, da je visokost že cele mesece v gozdovih na lov.

Džingis khan je poskočil. Potrežljivosti je bilo konec. V tem trenutku je bila njegova jeza močnejša od njegove ljubezni. Znal si bo izsiliti poslušnost svojega otroka. Kakor

Džuči je na kratko sporočil, da je bolan in ne more jezditi.

Džingis khan, skrajno nevoljen, je postal k njemu na sever poizvedovalca. Dodelil mu je tudi svojega najboljšega zdravnika. Poročalec se je vrnil in zdravnik se je zaničljivo smehl, ko je poročalec poročal, da visokost, žal, niso mogli najti, da je visokost že cele mesece v gozdovih na lov.

Džingis khan je poskočil. Potrežljivosti je bilo konec. V tem trenutku je bila njegova jeza močnejša od njegove ljubezni. Znal si bo izsiliti poslušnost svojega otroka. Kakor

Džuči je na kratko sporočil, da je bolan in ne more jezditi.

Džingis khan, skrajno nevoljen, je postal k njemu na sever poizvedovalca. Dodelil mu je tudi svojega najboljšega zdravnika. Poročalec se je vrnil in zdravnik se je zaničljivo smehl, ko je poročalec poročal, da visokost, žal, niso mogli najti, da je visokost že cele mesece v gozdovih na lov.

Džingis khan je poskočil. Potrežljivosti je bilo konec. V tem trenutku je bila njegova jeza močnejša od njegove ljubezni. Znal si bo izsiliti poslušnost svojega otroka. Kakor

Džuči je na kratko sporočil, da je bolan in ne more jezditi.

Džingis khan, skrajno nevoljen, je postal k njemu na sever poizved

KOMENTARJI

Black—bela vrana

Black v slovenščini pomeni črno, črna barva tudi simbolizira nazadnjaštvo, reakcijo. Zvezni vrhovni sodnik Hugo Black je imel tako ob priliki svojega imenovanja v ta urad dvojno smolo: prvič je bil po imenu "črn", drugič pa so ameriški beli "črnci" po vsi sili hoteli napraviti iz njega najbolj črno med človeškimi zverinami; zavili so ga v kukulksarsko haljo ter ga sploh proglašili za najbolj črneg reakcionarja. Ampak zadnjič, ko je šlo za to, ali naj vrhovno sodišče vzame v pretres slučaj Tom Mooneyja, ki že več kot dvajset let zmanjša svoje pravico — pravico do poštene in nepristranske sodne obravnave — je bil Black eden izmed dveh vrhovnih sodnikov, ki sta bila proti temu, da bi se Mooneyju odreklo njegovo prošnjo. Potem tam je bil Black ena izmed dveh — belih vranc.

Tako vidite, ime — ali pa "slabo ime", ki vam ga prilepi na grbo zloben svet — ne govori zmerom resnice ...

Prezgodnja hvala

Jugoslovanski ministrski predsednik Stojadinovič se je oni dan pohvalil, če, on je bil kampelje, ker je vodil "pravo" zunanjino politiko, ko je vprezel Jugoslavijo pred rimske — berlinske fašistične imperialistične voz. Pri tem je opozoril na čehoslovaško, če, Čehi nas niso hoteli posnetati, zdaj pa poglejte, kaj jih je doletelo ... Ampak Stojadinovič hvali dan pred večerom. Berlinsko-rimski volk še dolgo ne bo sit in jugoslovanski zalogaj mu bo se delal skomine ...

Napoved — demokrat

Pot iz socialističnih v republikanske vrste in skozi "liberalizem" v demokratsko stranko navsezadnjne le ni tako dolga, kakor bi se komu zdela: Vatro J. Grill, predsednik privatnega časopisnega podjetja "Enakopravnosti" jo je srečno premeril v pičih desetih letih. Zdaj je državni načelnik slovenskih skupin v Ohiju, ki delujejo za izvolitev demokratskega governorskega kandidata Chas. Sawyerja. In če bo Sawyer izvoljen, bo Mr. Grill na koncu: on in z njim "E." bosta dobila "pull" pri demokratskih "palitističnih", na veliko veselje republikanca Oglarja (ki je nekoč kumoval pri Grilovem republikanskem krstu), ki si je zmirom želel takih rezic. Znat' je treba ...

Kratko pa jedrnato

Prijatelj F., ki dobro pozna komentirani predmet, nam piše:

Pevski dan "Zarje" in drugo

Cleveland, O. — Nahajamo se v dobi klasja in dozorelosti, ob času, ko kmetje pospravljajo svoj letni pridelek, polnijo shrambe in pripravljajo blago za trg, za ljudske potrebe. Tudi nase pevske in dramatične skupine so se pripravljale in kultivirale svojo njivo in sedaj ob dozorelosti liki kmetje postavljajo svoj pridelek pred javnost. Najprej so bili skupni mladinski zbori s koncertnim programom, potem dramatično društvo Anton Verovšek s Cankarjevo igro "Kralj na Betajnovi", sedaj koncert "Sloga", vmes pa še Vadnalov koncert, konvenčne prirede S.D.Z. in program skupnih društev SSPZ ob 30-letnici. Sledijo pevski društvo "Jadran", Cankarjeva ustanova in drugi.

Soc. "Zarja" ima svoj pevski dan, kot običajno, na Zahvalni dan dne 24. novembra. Tudi letos bo dala "Zarja" na Zahvalni dan duška slovenski pesmi in ji v živih barvah ovila pajčolan miline in lepote. Zadnja leta je bilo v domovini marsikat spočetega in za uše prijetnega, kar ni priskočil lužo in nas ni doseglo. Sedaj se je zbor potrudil, zbral ta svetla zrnca, jih naštudiral in jih prednasa pred ljubitelje petja. Na Zahvalni dan se boste lahko prepričali o pristnosti teh biserov.

"Naš Grill je končno šel kamor spada. Rajši vidim, da je odkrit demokrat, kot da bi se majal sem in tja."

Ze... Ampak kaj bo pa počel Lojze Pirč, če izgubi svoj tolkanj cenjeni "pull"? ... Pod avto mu zdaj ne bo dišalo, odkar je bil v koliziji z enim, voda mu pa tudi ni nikdar dišala ...

Morda imajo Rusi prav?

Ruski letalci so se zadnjič jezili nad Lindberghom, češ, da je prišel v sovjetsko Rusijo po Chamberlainovem naročilu, da mu je prinesel izgovor za monakovsko kapitulacijo. Zdaj pa beremo, da ga je odlikoval Hitler z najvišjim nacijskim redom, ki ga je Lindy tudi sprejel. Morda je pa le pridobil kakšne zasluge, ki imajo opraviti s "klivendensko klico" v Monakovim? ...

Zanimiva vprašanja

Ali so pri "Napreju" prečitali tiste stavke v Leminovem pismu, ki ga kap. Gustinčič citira proti Tonetu Gardnu, ki se tičejo "skupnih front" in pobognega? Kaj bi Leni rekel o paktiranju ameriških komunistov na levo in desno, s poudarkom desno? — Zakaj se "Naprej" tako z veseljem zaletava v slovenske delavske liste, dokler molči na pisanje takih odkriti reakcionarnih listov kot je na primer "Ameriška Domovina"? Ali je tako važno, pridobiti si naklonjenost klerikalcev? — Zakaj "Naprej" odkriva ne prizna, da je komunističen list? Gola označba "antifašističen" je prazna in zavajalna. Zadnjič je celo Pirč dobil rahel "antifašističen napad", ko je Hitler razrezal Čehoslovaško, vzlič temu pa je ostal stari Pirč ...

Hm... hm...

Coloradski župnik Trunk je mnenje, da socialisti zmanjšavajo Slovensko? Kaj počno nasodruži v Sloveniji? Kakšni so zakoni, ki jih ovirajo pri njihovem delu? Kako uspeva zadržništvo in delavsko časopisje?

O teh in sličnih vprašanjih bo govoril po končanem dnevnem redu na seji kluba št. 1 prihodnji petek, 28. oktobra. Frank Zaitz, ki se je pred par tedni vrnil iz Evrope. Seja se prične ob 8. zvečer v Slovenskem delavskem centru. Dobrodošli vsi.

Leo Poljšak.

Frank Zaitz bo predaval o delavskem gibanju v Jugoslaviji

Chicag, Ill.

Ali je v Jugoslaviji sploh še kaj delavskoga gibanja? Kaj počno nasodruži v Sloveniji? Kakšni so zakoni, ki jih ovirajo pri njihovem delu? Kako uspeva zadržništvo in delavsko časopisje?

O teh in sličnih vprašanjih bo govoril po končanem dnevnem redu na seji kluba št. 1 prihodnji petek, 28. oktobra. Frank Zaitz, ki se je pred par tedni vrnil iz Evrope. Seja se prične ob 8. zvečer v Slovenskem delavskem centru. Dobrodošli vsi.

Konferenca klubov JSZ in Prosvetne matice

Prihodnjo nedeljo, dne 30. oktobra se bo vršila konferenca zastopnikov klubov JSZ in društva Prosvetne matice v Slovenskem nar. domu, 424—10th St., Waukegan, Ill.

Do 20. oktobra so priglasila zastopnike sledče organizacije:

Jos. Ritonja od društva št. 16 SNPJ, Frank Puncer od dr. Bled št. 19 JPZS, Mary Dobrovolec od gospodinjskega odseka SND, Leonard Alper in Math. Smole od kluba št. 37 J. S. Z., Frank Puncer od pevskega zbornika "Naprej".

Od ostalih organizacij še nismo dobila uradnih obvestil, priznajemo pa, da so svoje zastopnike že izvolile ter da bodo na tej konferenci zastopane vse napredne organizacije. Uspeh bomo beležili le tedaj, če bo udeležba velika. Vsi zastopniki, ki so tu označeni ali ne, bodo zabeleženi v zapisniku na konferenci.

Na veselo svidenje v nedeljo 30. oktobra v Waukeganu.

Kristina Podjavoršek, tajnica konference.

Prenovitev doma v Strabani

Strabane, Pa. — V soboto 29. oktobra in v nedeljo naslednji dan se bo vršila slavnostna otvoritev prenovljene dvorane društva št. 138 SNPJ. V soboto bo veselica in v nedeljo popoldne spored. Govornik bo Frank Zaitz, predsednik nadzornega odbora SNPJ. V programu bomo videli in slišali marsikaj lepega, torej v nedeljo vsi na to slavje. — N. P.

domovine je nesprejemljivih za naše zbole, to se pravi, da jih zbori odklanjajo, potem lahko smatramo ta program za uspeh. In uspeh se lahko steje že v tem, ker so malčki žgoleli pesmi naših ljudi.

Ne samo učitelj, tudi staršem in vodstvu gre kredit dneva, posebno pa tajnik zborov Anic: Traven za vzpodbudo in vztrajnost. Predsednik Terlep bi lahko marsikaterikrat izostal z odra, ko je bil ves program beležen v hčini programni knjižici. Pa to je v Clevelandu pri nekaterih skupinah že razvada, čeprav nelepa, da igra predsednik v ospredju nekakega pajaca... Vedno hodi vpti, kot meštar na semnju. Slike v ospredju bi se morale menjati gladko "kot po olju" brez brenkanja in dovtipov, ki ne slišijo k priedbi.

Ko smo ravno pri pevskem programu, se nehotote poraja misel, da ni ta dežela popolnoma brezplodna. Poleg literarnih del, katerih je še precej, naših literarnih Slovencev, imamo tudi glasbena dela. Sedaj vemo, da ima še lepo zbirko svojih kompozicij. Ivanush jih ima tudij. Poleg opere "Rozamunda" je znanih še nekaj njegovih kompozicij. Krabec jih ima kakega pol tucata. Zorman jih ima tudi v prav tako bivši Amerikanec Holmar. Kaj pa drugod? Hude v New Yorku, v Chicagu, Detroitu in Milwaukeju?

Kaj je bi prevzel Družinski kolejar naloga kronika in zbral, oziroma beležil slovenski glasbeni produkt te dejavnosti? To bi bil nekak preglej na tem polju, kateri bi seznanil zbole in publiko z aktivnostmi naših pevovodij. Glasbeni magazin tukaj nimamo, zato to lahko izvrši naš koledar.

Leo Poljšak.

Frank Zaitz bo predaval o delavskem gibanju v Jugoslaviji

Chicago, Ill.

Ali je v Jugoslaviji sploh še kaj delavskoga gibanja? Kaj počno nasodruži v Sloveniji? Kakšni so zakoni, ki jih ovirajo pri njihovem delu? Kako uspeva zadržništvo in delavsko časopisje?

O teh in sličnih vprašanjih bo govoril po končanem dnevnem redu na seji kluba št. 1 prihodnji petek, 28. oktobra. Frank Zaitz, ki se je pred par tedni vrnil iz Evrope. Seja se prične ob 8. zvečer v Slovenskem delavskem centru. Dobrodošli vsi.

Konferenca klubov JSZ in Prosvetne matice

Prihodnjo nedeljo, dne 30. oktobra se bo vršila konferenca zastopnikov klubov JSZ in društva Prosvetne matice v Slovenskem nar. domu, 424—10th St., Waukegan, Ill.

Do 20. oktobra so priglasila zastopnike sledče organizacije:

Jos. Ritonja od društva št. 16 SNPJ, Frank Puncer od dr. Bled št. 19 JPZS, Mary Dobrovolec od gospodinjskega odseka SND, Leonard Alper in Math. Smole od kluba št. 37 J. S. Z., Frank Puncer od pevskega zbornika "Naprej".

Od ostalih organizacij še nismo dobila uradnih obvestil, priznajemo pa, da so svoje zastopnike že izvolile ter da bodo na tej konferenci zastopane vse napredne organizacije. Uspeh bomo beležili le tedaj, če bo udeležba velika. Vsi zastopniki, ki so tu označeni ali ne, bodo zabeleženi v zapisniku na konferenci.

Na veselo svidenje v nedeljo 30. oktobra v Waukeganu.

Kristina Podjavoršek, tajnica konference.

Prenovitev doma v Strabani

Strabane, Pa. — V soboto 29. oktobra in v nedeljo naslednji dan se bo vršila slavnostna otvoritev prenovljene dvorane društva št. 138 SNPJ. V soboto bo veselica in v nedeljo popoldne spored. Govornik bo Frank Zaitz, predsednik nadzornega odbora SNPJ. V programu bomo videli in slišali marsikaj lepega, torej v nedeljo vsi na to slavje. — N. P.

Ohio pred volitvami

Cleveland, Ohio. — Dogodki zadnjih tednov na evropskem kontinentu so se za nas Amerikance kolikor toliko polegili. Izdi se mi, da je za nas tudi važno oziroma bolj potrebno, da se malo bolj zanimamo za razmere v lastni hiši. Kajti tudi pri nas je polno perečih zadev in vprašanj za rešitev.

Stojmo pred novembervimi volitvami za državno vodstvo, kakor tudi za enega zveznega senatorja. Poleg te eksekutive pridejo pa tudi drugi važni predlogi, o katerih se bo glasovalo 8. novembra.

Ohio pred volitvami

Cleveland, Ohio. — Dogodki zadnjih tednov na evropskem kontinentu so se za nas Amerikance kolikor toliko polegili. Izdi se mi, da je za nas tudi važno oziroma bolj potrebno, da se malo bolj zanimamo za razmere v lastni hiši. Kajti tudi pri nas je polno perečih zadev in vprašanj za rešitev.

Ohio pred volitvami

Cleveland, Ohio. — Dogodki zadnjih tednov na evropskem kontinentu so se za nas Amerikance kolikor toliko polegili. Izdi se mi, da je za nas tudi važno oziroma bolj potrebno, da se malo bolj zanimamo za razmere v lastni hiši. Kajti tudi pri nas je polno perečih zadev in vprašanj za rešitev.

Ohio pred volitvami

Cleveland, Ohio. — Dogodki zadnjih tednov na evropskem kontinentu so se za nas Amerikance kolikor toliko polegili. Izdi se mi, da je za nas tudi važno oziroma bolj potrebno, da se malo bolj zanimamo za razmere v lastni hiši. Kajti tudi pri nas je polno perečih zadev in vprašanj za rešitev.

Ohio pred volitvami

Cleveland, Ohio. — Dogodki zadnjih tednov na evropskem kontinentu so se za nas Amerikance kolikor toliko polegili. Izdi se mi, da je za nas tudi važno oziroma bolj potrebno, da se malo bolj zanimamo za razmere v lastni hiši. Kajti tudi pri nas je polno perečih zadev in vprašanj za rešitev.

Ohio pred volitvami

Cleveland, Ohio. — Dogodki zadnjih tednov na evropskem kontinentu so se za nas Amerikance kolikor toliko polegili. Izdi se mi, da je za nas tudi važno oziroma bolj potrebno, da se malo bolj zanimamo za razmere v lastni hiši. Kajti tudi pri nas je polno perečih zadev in vprašanj za rešitev.

Ohio pred volitvami

Cleveland, Ohio. — Dogodki zadnjih tednov na evropskem kontinentu so se za nas Amerikance kolikor toliko polegili. Izdi se mi, da je za nas tudi važno oziroma bolj potrebno, da se malo bolj zanimamo za razmere v lastni hiši. Kajti tudi pri nas je polno perečih zadev in vprašanj za rešitev.

Ohio pred volitvami

Cleveland, Ohio. — Dogodki zadnjih tednov na evropskem kontinentu so se za nas Amerikance kolikor toliko polegili. Izdi se mi, da je za nas tudi važno oziroma bolj potrebno, da se malo bolj zanimamo za razmere v lastni hiši. Kajti tudi pri nas je polno perečih zadev in vprašanj za rešitev.

Ohio pred volitvami

Cleveland, Ohio. — Dogodki zadnjih tednov na evropskem kontinentu so se za nas Amerikance kolikor toliko polegili. Izdi se mi, da je za nas tudi važno oziroma bolj potrebno, da se malo bolj zanimamo za razmere v lastni hiši. Kajti tudi pri nas je polno perečih zadev in vprašanj za rešitev.

Ohio pred volitvami

Cleveland, Ohio. — Dogodki zadnjih tednov na evropskem kontinentu so se za nas Amerik

IVAN VUK:

V deželi zorečih breskev...

in slovenske govorice

(Bežne slike skozi okno vlaka)

(Nadaljevanje.)

Hrbti gorovja: Sveti gore, Sabotina, Velikega vrha, Sv. Gabrijela so kakor bi bili prevezani s tankimi trakovi, okičani z njimi kakor kodri dekleta. Poti—ceste so to. Na koncu Sabotina, kjer se vije Soča proti Solkanu se tisti vrh imenuje Sveti Valentin. Nekoč je stala tam cerkvica svetega Valentina in zato tako ime. Visok je 557 metrov. Zdaj je na njem spomenik padlim — dva vzpenjajoča se volkova. Gora Sveti Gabrijel je visoka 647 metrov. Bilia je zadnja postojanka avstrijske vojske, ko je padla Sveti gora.

Bojevniki, ki so tiste dni ležali v teh strelskih jarkih, vzbujujo spomine. Razlagajo bojno črto, ki je šla od doberdobske planote preko Svetega Gabrijela na Banjsko planoto, katero je, kakor Kalvarijo, odlično branil legendarni Jurij Turudi.

Zvonovi cerkve Sveti gore so zavonili. Pojoča harmonija, božajoča, laskajoča je bežala po višinah in zdelo se nam je, da smo doma. Cerkev je arhitekturna umetnost, s svojo mavnostjo vzbujujoča občutke spoštovanja, kakor tržaški Castello in solkanski most. Slava in mogočnost nekdanjega slavnega Rima je v tem slogu — trudeč se, da bi tudi se danes bil tako mogočen. Notranjost cerkve, strop, oltarji je okusno umetniško delo. Clovek, vstopivši v te prostore čuti, da je stopil v nekak novi svet — nepoznan, sluten, želen, a zopet kakor domač, v svet miru in medsebojne ljubezni.

*

Stara ženica pripoveduje: "Mi v hribih smemo govoriti slovenski. V Gorici in okolici tudi govorimo slovenski. Samo po strani nas gledajo gospodje, v uniforme oblečeni, če nas slišijo. Večasi tudi zapisajo."

"Kako pa je v šolah?"

"V šolah ni nič slovenskega. Samo laški..."

"Špotem takem bo mlada generacija laška", sem rekel.

"O, kaj še", je protestiral.

"Doma govorimo slovenski in učimo otroke slovenskega duha. Oho, zavedni so naši otroci.

Uče se laški, ali nalašč govorje slovenski."

"Pritisk vedno vzbuja odporn", sem rekel.

"Da, odporn. Saj nismo sužnji, čeravno bi to radi. Slovenska zemlja je to, naša zemlja. In tega se zavedamo. Res je, imamo tudi brezbržnike, nekake koristolovce. No, hvala Bogu, teh je malo!"

"Kako pa davki?"

"Oh", je vdihnila. "Vsaka reč je trdo obdavčena. Saj komaj, komaj zmagujemo."

"A kruh?"

"Kruh imamo samo ene vrste. Pravijo celo, da se bo zdaj v avgustu podražil."

"Pridelke lahko prodajate?"

"Da, pridelki se lahko prodajajo."

"Kakor vidim, so s prejšnjih vasi vstale zopet vasi z novimi hišami."

"Vojna je prejšnje vse postal dolg?" sem vprašal.

"Da. Ko je bila hiša dozidana, so mu jo izročili. Ali vknjizeno je bilo na njo in na grunt posojilo, ki ga je podpisal."

"Ali mnogo?"

"Kakor je bil kmet. Deset tisoč lir, dvajset tisoč lir, tudi trideset tisoč lir!"

Pogledal sem lepe vasi s Sveti gore in zopet se mi je zazdele, kakor bi mi kdo govoril o poblenjenih grobovih.

IZ HITLERIJE

Dve nemški mladenci v domači kmečki noši pozdravljata Hitlerja ob prilici nacijskega kongresa v Nurnbergu, na katerem je Hitler poudaril, da hoče na vsak način "rešiti" sudetske Nemce.

"In je podpisal?"

"Podpisal. Kmeta se pač da pregovoriti, če se mu obljublja, da je to samo tako in da njega to ne bo bolelo."

"Tako je, seveda, na hiši nastal dolg?" sem vprašal.

"Da. Ko je bila hiša dozidana, so mu jo izročili. Ali vknjizeno je bilo na njo in na grunt posojilo, ki ga je podpisal."

"Ali mnogo?"

"Kakor je bil kmet. Deset tisoč lir, dvajset tisoč lir, tudi trideset tisoč lir!"

Pogledal sem lepe vasi s Sveti gore in zopet se mi je zazdele, kakor bi mi kdo govoril o poblenjenih grobovih.

*

"Ali so pri vas vojni invalidi?" sem vprašal.

"So. Ali kolikor toliko so preskrbljeni. Vsi dobivajo invalidinino."

"Koliko?"

"Ne morem reči. Vendar vsak po svojih odstotkih nesposobnosti. Prej so dobivali več, zdaj so jim nekoliko znižali."

"A vojne vdove?"

"Vsaka dobi 66 lir!"

*

Tudi berače sem videl. Enega brez noge. Misil sem, da je vojni invalid, ki prosi kakor pri nas. Vprašam ga:

"Vi ste invalid?"

"Da, invalid", je odgovoril.

"Vojni invalid?"

"Oh, če bi bil voni invalid, bi ne stal takaj. Škoda, da nisem vojni invalid."

Ob cesti na Sveti goro so sedeli. Shujšani, zgubanih lic, slabu oblečeni. Glad je bil v njih očeh, ki so tiho, molče prošile. "Kruha", je tiho zašepetal Starka, ko sem ji dal deset centisimi.

*

Proti vzhodu je razgled s Sveti gore še vse lepši. Valovito pogorje, gorovje, globoke doline, vzpenjajoči se grebeai...

A nebo, v raztrganih oblakih različnih oblik in podob so kakor na veliko platno naslikane zamisli. Iz pod enega, velike-

ga, nekako ogromnemu bitju podobnemu so lili prameni sončnih žarkov v radiju kakor s kakšne božanske slike. Sonce pa je bilo skrito za tem oblačnim bitjem. V dolini, tudi valoviti, se vijugajo ceste elegantno v daljine, rastejo drevesa, se razprostirajo travnik in njive. Vse je kakor bi bila razgrnjena preko vse poljane tam doli velika široka najlepša perzijska preproga.

*

Bivši vojni kurat, Leopold Kolenc iz Št. Vida pri Grobelnem, je pred mašo v cerkvi na Sveti gori pridigoval:

"Zbral smo se danes iz bele Ljubljane, iz lepe Dolenske, iz ponosne Gorenjske, iz zelenega Stajerja, svobodni Jugoslaveni in Slovenci tukaj gori pri gorski Materi božji, da obudimo spomine na tiste strašne dni pred dvajsetimi leti, ko smo umirali za svobodo Južnih Slovanov in padali po teh gorovjih. In če tako pogledam, in se v duhu povrnem nazaj pred dvajseto leto, vidim zopet kako tu po doberdobski planoti rjave topovi. Njih grom rjove od brda do brda, se odbjiva v skalovje, tisočkrat se ponavljajoče, da je, kakor bi pekel odprl svoja zrela. In vidim umirajoče, stokajoče, mrtve, ranjene, raztrgane in razmesarjene — tega brez noge. onega brez roke, strahota, kar vidim. Same Marija gorska je morala bežati od tod. In resnično je, da je bilo rojstvo naše svobode oznanjano z gromom in bliskom in da so naši fantje in možje umirajoči v avstrijski uniformi, umirali zato, da nis vsaj vsa Slovenija padla v tuje roke. Danes smo prišli, da počastimo kraje velikega oznajnega, trpljenja in vstajenja z željo, da takih grozot več ne sme biti, da človek človeka več nimes moriti. Mnoge žene in matere niso mogle priti. Prosile so nas, naj v njihovem imenu počastimo sveti kraj, kjer so pa dili njihovi dragi."

Ob cesti na Sveti goro so sedeli. Shujšani, zgubanih lic, slabu oblečeni. Glad je bil v njih očeh, ki so tiho, molče prošile. "Kruha", je tiho zašepetal Starka, ko sem ji dal deset centisimi.

*

Dragi sodelavljani in priatelji! Na koncu se obračam na vse vas z globoko in od srca prihajajočo prošnjo in pozivom: Domovina Čehov in Slovakov je res v nevarnosti in bi bila vše večji, če ne bi bili v tem trenutku vsi složni in enotni. Predvsem je potrebno, da se s Slovaki sporazumemo. Danes ne gre več za to ali ono koncesijo. Medsebojno se moramo podpirati in drugi druge mu popuščati.

Obračam se na vse sloje prebivalstva, na kmete, delavce, srednji sloj in na inteligenco. Ohramimo mir in slog, enotnost in udanost in medsebojno ljubezen, kajti prav je reknel naš veliki Masaryk: Domovina, država in narod bodite vsi, ki ste na svojih rodnih tleh. Odložite vse spore, vsé dnevne interese na stran in združite se vsi v naporihi, v skupnem delu za domovino in državo.

Posebno prisreno se zahvaljujem naši sijajni vojski. Vse trenutke svojega dela kot predsednik republike sem posvečen vojski, sem bil z njo in je ne bom nikdar pozabil. Verujem v njen nadaljnji uspešni razvoj in njeno veliko bodočnost.

Zaključujem z izrazi resničnega prepričanja, z globoko vero v večno silo in moč našega naroda, v njegovo nacionalno življenje, njegovo vztrajnost, z globoko vero našega naroda v idealno človečanstvo, v idealne svobode, pravice in pravičnosti. Želim vsem, republiki in narodu, da bi kmalu dočakali boljše dni, da bi živel, se razvijali in zopet prvočitali kot si-jajna veja človeškega rodu. Bodite vsi zdravi, bodite složni, bodite možati!"

Nam namena analizirati celokupne politične situacije, ki me je do tega navela. Samo na kratko hočem naglasiti, da se je ves po svetovni vojni ustvarjen sistem evropskega ravnotežja že par let stalno slabšal in v zadnjih treh letih bistveno spremenil. Dogodki so se v zadnjem letu razvijali z neprizakovano naglico. Vedno smo si odkrito prizadevali, da se sporazumemo z drugimi narodnostmi. Sli smo do skrajnih možnih koncesij. Inozemski vpliv in celokupni evropski razvoj sta povzročila, da se je zadevava razvijala v težek mednarodni konflikt, v katerem bi moral s svoje meje vojaško braniti. Jasno je bilo, da bi iz tega lahko nastala evropska in svetovna katastrofa.

Znano vam je, da so se v teh okolišinah štiri velesile sporazumele o žrtvah, ki so jih zahvale od nas v interesu svetovnega miru in veste tudi, da so bili prisiljeni te žrtve sprejeti. Ne bom izreklo nobene be-

sede očitana. Vas to bo enkrat presodila zgodovina in pravčno odločila. Reči hočem samo to, kar sem tako bolestno občutil: žrtve, ki so jih zahtevali od nas s tolikim poudarkom, so neprimerne in krivične, četudi smo jih z dostojanstvom, mironom in samozavestjo prenašali, tako da smo izvili občudovanje vsega sveta. V tem se vidi moč naše nacije in moralična veličina sinov in hčera našega naroda. V tem času sem z vso odgovornostjo in vso udanostjo branil interese našega naroda, naše države in naše dosedanje položje v Evropi. Naredili smo to in sto poizkusov in prizadevanj za ohranitev miru, za vzpostavitev mirnega sodelovanja in dobrega sosedstva, a nismo uspeli. Mislim, da je v takih okolišinah dobro, da se novi razvoj in novo evropsko sodelovanje z naše strani ne moti na ta način, da bi vzbujal videz, kakor da hoče najvidnejši reprezentant našega naroda s svojim osebnim stališčem to ovirati.

Za predsednika republike sem bil izvoljen v bistveno drugačen čas. Zato sem se sedaj kot prepricani demokrat odločil, da odstopim. Gotovo ostavimo demokratijo in bomo gotovo še nadalje sodelovali z doseđanjimi priatelji. Vendar je potrebno napraviti prostot pot, da se naš narod v miru in nevirano prilagodi novim razmeram. Naša država je imela posebno nacionalno strukturo. Sedaj so se razmere zelo spremene. Cela vrsta vzrokov do sedanjih sporov je izginila. Pod-

sedanji spor je izginila. Po vsej pravosti, bomo nacionalna država Čehov, Slovakov in Podkarpatki Rusov. V tem bo velika moč naše države in vsega naroda. To mu bo dalo novo ustvarjanje silo in močno moralično podlogo, kakršne božanske slike. Sledi razvoj in razširjanje naše narodne telesa po vsej naši načini in vseh načini.

Ceško - nemška soc. revija "Der Kampf" piše o tem v 7. številki:

Gotovo je, da ni majhno število sudetsko-nemških katoličanov, ki so z nejevljo sprejeti "vitosmerjenje", ki ga je zapovedalo vodstvo bivše krščansko-socialne stranke. Toda: sprejeti so ga le če bi bil samo en pogumen mož med njimi, ki bi jih poklical na odpor, bi se stvari popolnoma drugače razvijale. Med sudetsko-nemškim meščanstvom ni bilo in ni nobenega pogumega človeka. "Prostovoljna" podreditve Henleinu se je izvršila pod velikim pritiskom, pod pritiskom strahu. Po anekciji Avstrije so mislili sudetsko-nemški krščanski socialci, da ne bo več dolgo trajalo, ko bodo sudetski Nemci deležni iste usode

— in so zato menili, da si je treba s pravočasnim dezertiranjem zagotoviti dobro ravnanje. Vsi niso mislili tako. Najmanj prelat Hilgenreiner, ki je bil že davno nacionalist. Če so se voditelji poklonili nasprotniku — ali naj od navadnih pristašev pričakujemo več pomaga?

... Seveda ne smemo presojati vsega katolicizma po izdajstvu, po zajevstvu njegovih voditeljev. So tudi drugačni katoličani. Hubert Friedrich Prinz zu Löwenstein, znani nemški katoličan opozarja socialdemokrate, naj ne istovetijo katoličanstvo s "klerikalizmom": "Kot katoličan in vodja katoliških mladiščnih organizacij sem izjavil, da katolicizem in klerikalizem predstavlja dve nezdržljivi nasprotiji." Seveda je vprašanje, koliko njegovih sovrašnikov se bo postavilo za to njegovo pogumno izpoved, vendar je razveseljivo, da se je vsaj eden opogumil.

Na Holandskem, Poljskem, v Franciji, v Švici, v južni Ameriki so močne opozicionalne struge med katoličani proti politiki tistih vodilnih katoliških krogov, ki se opredeljujejo za reakcijo in ji pogosto tudi načelujo.

Katolicizem nima enotnega političnega stališča. Katolicizem, ki se zdi po svojem dogmatizmu tako enoten in celoten, ne more v tako težkih, kritičnih časih dati enotne vodilne misli za življenje in zadržanje svojih vernikov. Imate katoliško emigracijo in katoliške preganjance — in katolike, celo

FALCON CORNER

Falcon's Second Meeting

The Falcons had their second meeting on Saturday, Oct. 22. The usual enthusiasm prevailed, which is truly remarkable in face of the present difficulties. The attendance could be much better, and undoubtedly will be as we go along.

There has long been a need for a division of the group into two classes. We have reached a point where the ages of the members vary too much to permit them to work together. To attempt to

Some Results of the Munich Pact

That the surrender of the British and French governments to the Fascists, at Munich, would have far-reaching results was a foregone conclusion.

It has already greatly strengthened the power and prestige of Fascism, and enabled Hitler to penetrate further, with his economic influence, into the southeast of Europe. It has made the Arabs feel strong enough to set forth a series of demands upon Great Britain. It has led De Valera to demand the unification of Ireland. It will have many more consequences.

One probable effect will be a still greater increase in armaments in the United States. The statements coming out of Washington all point in that direction. The Munich surrender is the cause, or the excuse, whichever way you take it. The argument is that Fascism has become more powerful, and this country must be prepared to fight it off, here or in South America. Not much is said about fighting it off in other regions, across the Pacific or the Atlantic, but that is implied. Some senators favor strengthening the army but not the navy, as they feel that the navy is far more likely to be used for aggression than the army.

Some of the advocates of a bigger army and navy say we must "rearm." This assumes that the nation is not already armed. If not, what is it that we spend a billion dollars a year for?

No, it is greater armament, not rearmament, that is about to be undertaken. There will be opposition but it will in all probability be swept aside. However, there are a few points that ought to be strenuously insisted upon.

One is that the navy should not be aimed at aggressive overseas warfare. A twin demand would be to get the United States to drop its imperialism. Then it would not be in constant danger of being drawn into overseas war.

Another is that our country should make such changes in the economic setup as will employ all the people and enable them to maintain a high standard of living. So long as Fascist nations can point to 12,000,000 unemployed in the United States, they have a chisel with which to gouge at the foundations of the republic. Abolish the absurd anomaly of poverty in the midst of plenty, and Fascism will not have the slightest chance to make converts among our own people. This is the best "armament" there can be against Fascism.

—Milwaukee Leader.

Who'll Be Liberal?

Once again, unless the voters of America are careful, they are likely to be fooled by a word. The word is "liberal," and it has come into unusual prominence recently as a result of President Roosevelt's attack upon certain Democratic candidates who have not fallen in line with his policies.

The argument of many people now is that there should be a realignment—that instead of having a Republican party and a Democratic party we should have a party of "liberals" and a party of conservatives.

If such a realignment could be accomplished, it would be a step in the right direction. However, the probability is that almost any administration would be pretty nearly as liberal as the present New Deal.

Why do we think so? The answer is: "Because the capitalist system has come to the point where it is necessary for the system to take care of a large number of people instead of people taking care of the system."

New Deal "social security" measures are an indication of the kind of things any national administration will have to do. Indeed, Alf Landon, himself, recently made a speech in which his chief criticism of the New Dealers was that the Republicans would do the things the Democrats are doing and do them better.

Who'll be liberal in the years to come? Our guess is that it will be the party in power.

Of course, there's always the danger that the people will have to pay for economic liberality by sacrificing their civil liberties. In that case we'll have social security à la Hitler, with everybody working—and living within a pattern somewhat narrower than that which is today laid down by American relief Boards.

It's that danger that the American people should guard against. And the way to avoid it is to form and support a party of the workers so liberal that it will aim to gain all the wealth of the nation for all the people.

As to liberals, there is the fact that almost all of them have a limit past which they are not willing to go in doing things for their fellow men. When that limit is reached the masses must do things for themselves. And when the masses do that the most outraged people usually are the liberals themselves.

What is a liberal? A true liberal is a person who is trying to change the economic and social system. What is a conservative? A conservative is a person who wishes to maintain the status quo and especially the class relationships which result from the possession or lack of possession of capital.

With the above definitions in mind, a Socialist party will be the only liberal party and both the Republican and the Democratic parties will remain fundamentally conservative.—Reading Labor Advocate.

Republic Steel Ordered To Rehire 5,000 Workers

The National labor relations board ruled last week that Republic Steel corporation violated the Wagner labor act during the 1937 "little steel" strike and ordered the company to reinstate approximately 5,000 strikers to their jobs in six Ohio plants.

The board ruled that the firm discouraged membership in the Amalgamated Association of Iron, Steel and Tin Workers, CIO affiliate.

Back Pay Won

The board instructed Republic to give the strikers back-pay beginning five days after their application for reinstatement.

WAGE-HOUR ACT BECOMES LAW

On October 24, the Fair Labor Standards Act, popularly known as the Wage-Hour Law, went into effect.

Beginning that day, it will be illegal to employ workers in any industry for more than 44 hours per week during the 12 months ending October 23, 1939; more than 42 hours weekly during the following year, and over 40 hours weekly beginning October 24, 1940. With regard to minimum wages, the law provides no less than 25 cents per hour in the year ending October 23, 1939; no less than 30 cents an hour during the following six years, and no less than 40 cents an hour beginning with October 24, 1945.

What is very important to bear in mind, however, is that, while the wage minimum is fixed at 25 and 30 cents an hour for the coming six years, these minimums do not have to stay frozen during all these years. Higher minimums may be fixed for any industry upon recommendation of the industry committee appointed by the Wages and Hours Act Administrator. These committees will be made up of representatives of the public, of the employers, and of the trade unions functioning in the respective industries.

FOOLS

A fool may be known by six things: anger, without cause; speech, without profit; change, without progress; inquiry, without object; putting trust in a stranger, and mistaking fees for friends. —Arabian proverb.

Karl Kautsky

The greatest social and economic thinker of post-war civilization, Karl Kautsky, democratic Socialist and Marxist, is dead in Holland at the ripe age of 84. His amazing scholarship and remarkable genius as an interpreter of changing events since the end of the World War made him an outstanding intellectual figure in the Labor and Socialist movement. What is significant of his writings is that he was never swayed in his judgement by emotion or the popular craze of the moment. The result was a long series of pamphlets, books and articles, the general trend of which has been vindicated by events. Hundreds of thousands of workers in all countries are indebted to Karl Kautsky for his aid to them in disciplined thinking and action. His death is an irreparable loss; there is no one to take his place.

CZECHS SOLD DOWN THE RIVER

The Munich agreement regarding the frontiers of Czechoslovakia is already a scrap of paper. The international commission has not only ceded to Germany areas with 51 per cent or more Germans but also certain districts having a majority of Czechs. Hitler's speech at Saarbrücken also shows that the "eternal friendship" of Germany and Britain, pledged by Hitler and Chamberlain at Munich, is so much hooey. The Nazi dictator practically declared that the "friendship" is a nice thing as long as there is a Chamberlain to deal with, but if other men come to power in Britain it will be otherwise.

In other words, as a result of selling the Czechs down the river Hitler is now so cocky that he is trying to dictate the kind of government they want in London! And France will be next.

CHOOSE YOUR DAD WISELY

Make yourself "invaluable to your employer," start a savings account in a bank, "and one fine day an investment worth while will drop right down in your lap and bring you big returns." Only diligent labor will bring you wealth, and plenty of wealth is available for all.

Thus writes Dr. John J. Wick, president of the Fork Union Military Academy, in the "Manufacturers Record" of Baltimore, which reprints it as a leaflet for distribution throughout the country. It is an old American folk tale for undeveloped adults.

It recalls Daniel Drew, James B. Duke, and other multi-millionaires, illiterates who could hardly write their own name; Harry Thaw whose fortune multiplied while he was in an insane asylum; the insane widow of Henry M. Flagler, whose fortune increased twelvefold in 30 years; the incompetent F. W. Suydam whose pile increased from \$50,000 to \$1,000,000 in 50 years; the banker, George F. Baker, whose profit in one day's transaction alone was \$17,000.

Our advice is, forget Wicker's advice. Instead, be sure to be born the son of the owner of great banks, industries or railroads. Then, don't worry. Wait until the old man dies. You'll fall heir to the mastery of great enterprises in which you can exploit working people. You can be a lounge lizard, a libertine, or an inmate of an insane asylum, and the masses dependent on you for work will multiply your holdings while you sit pretty.

Be wise in choosing your dad. Otherwise you're out of luck!

THE WATCHED POT

Our Doings Here and There

By Joseph Drasler

More About Our Halloween Party

Every last bit of available space in the Center, the three floors and basement, will be utilized to accommodate the merry-makers at our Halloween Party on October 29.

A jolly, gay and frolicsome time will be to your liking that night. I'm sure. Toward arranging that sort of party, our committee is working. Certainly it is desirable to have as much of our following of young folks as possible attend. The dance music will be "tops" and we'll dance into the wee hours of the morning.

Branch 1, JSF, is sponsoring this affair substituting it for our annual dramatic presentation scheduled this year, for October 30, in conflict with the JSF Conference in Waukegan on that date and therefore, the change.

Circulate your tickets, members, let's make a good sale of tickets beforehand and in that way secure the success of our party. One way in which everyone of our members and friends can help insure the success of this affair is through advertising it to your friends. Tell them about and invite them to it.

You can rest assured there will be plenty of good things to eat and drink. We warn you, you'll be sorry if you pass up this party. So chalk a little ring around the date on your calendar and come.

Editor Zaitz to Speak at Meeting of Branch 1, Friday

During the past few weeks our Branch members have been getting some good, interesting, first-hand information on conditions throughout Europe as Editor, Frank Zaitz found them on his recent trip there.

Proletarec's readers welcome this series of articles, finding in them much food for thought.

When our parents left their native land across the ocean, everyone of them more or less cherished the thought of some day returning if for nothing more than a visit to the

THREE WAR AND PEACE MEASURES

As war is raging in China and Spain, and came pretty near breaking out in central Europe, the relations of the United States to problems of war and peace will arise with more earnestness than usual in the next congress.

Three measures, two of which are already laws, will come in for discussion and possible amendment.

First, the neutrality act which was sponsored by Gerald P. Nye, senator from North Dakota, and others.

Second, the law against loans to countries which are in default on their war debts to the United States—a measure which was sponsored by Hiram W. Johnson, senator from California.

Third, the referendum on war, sponsored in the lower house by Louis Ludlow, representative from Indiana, and in the senate by Robert M. La Follette, senator from Wisconsin.

The two former measures are laws. The latter is in the resolution stage—a joint resolution for a constitutional amendment.

Some members will seek to repeal the neutrality act altogether. That would please the president and the secretary of state who want to handle foreign affairs to suit themselves.

Others will try to have the neutrality act amended so that it will not be used discriminately against the Loyalists in Spain and against China.

Some members will want to repeal

scenes of their childhood days.

Tho not many of them have ever been able to fulfill their wish, reading or listening to someone else's report has always been more than welcome serving in place of their own unfilled, secret desire.

After the meeting of Branch 1, Friday, Oct. 28, we will be afforded the opportunity of hearing Editor Zaitz relate on his observations of political conditions, working and living conditions, of the people in Yugoslavia, France, Germany, Czechoslovakia and in Switzerland.

Take a tip, members, don't miss this meeting.

JSF Conference in Waukegan

Sunday

Delegates representing J. S. F. Branches, fraternal and cultural organizations from Chicago, Waukegan, Milwaukee, and other cities will gather at the Slovane National Home on 10th St. in Waukegan Sunday, October 30, for the semi-annual JSF Conference of the Illinois-Wisconsin district.

Proceedings are scheduled for 10 A. M. with probably a short afternoon session.

Many events have transpired in this world of fast-shifting scenes since our last conference in Milwaukee last spring. In this day and age of rapid change many things happen in a period of six months or even in one month, particularly during the last month, when we saw the European dictators forging ahead in one big stride after another at the expense of the Democracies.

In our movement, too, there are new developments which we must discuss and bring a common understanding.

Delegates are urged to be prompt so that the conference can begin on schedule time.

For the evening a program of entertainment and dancing has been arranged.

More Leisure

One of the impressive arguments in favor of the shorter work day in industry is that it affords more leisure time for the workers. There can be no question but that a person that performs manual or brain work needs time for recuperation and relaxation in order to keep himself fit and in condition to do his best work. The man who works eight, nine or ten hours a day, week after week burns up so much of his energy that he cannot continue this process indefinitely without lowering his efficiency. He must have ample time for rest and recuperation. There is a limit to human endurance, beyond which no employer is justified in asking his employee to go. Any man will do better work in a six-hour day than he could be expected to do in a ten-hour day. Therefore, the short work day is advantageous to the employer as well as to the worker.

But leisure does not mean the short work day alone. Every worker should have a certain amount of real vacation each year, and this should be granted to him with full pay for the time off. True, there are some industries in which annual vacations with pay are now in effect, and the practice is spreading. Industry has proved that it can absorb the cost of vacations, just as it absorbs the cost of social security advantages.

There will always be those, of course, who frown upon the idea of more leisure for the workers. Such persons seem to think a man should work as long as a horse and as uncomplainingly. Their only ambition is to get all the profit possible out of the labor of man or horse. But even a horse becomes tired and exhausted if worked too long. Any piece of moving machinery must be stopped at intervals so the machine can have a period of rest. Railroads lay up their locomotives from time to time for that reason. If a locomotive can not stand up under continuous and uninterrupted use, how then can a man be expected to endure the strain of exhaustion?

Industry and the whole American public are becoming more and more enlightened upon the subject of leisure for workers, and in due course of time the shorter work day and vacations with pay, affording more leisure time for the workers, will become a fundamental part of our national and industrial life.

—U. M. W. Journal.

LIFEBUOY AND LUX HELPS FINANCE HITLER

American consumers who buy Lifebuoy, Lux and Rinso soap and other products of the world-wide Lever Bros. manufacturing enterprises are putting money into the Nazi Party and oiling the wheels of Hitler's war machine. So says Richard H. Rovere, writing in the Oct. 11 issue of *The New Masses*.

The Cambridge, Mass., firm of Lever Bros. is controlled by the billion-dollar Lever Bros. & Unilever, Ltd. of London. In the big office building of the parent company in London, a group of prominent industrialists and bankers meets regularly. Known as the Anglo-German Fellowship, this group pays no rent for its quarters and enjoys the blessing of the soap company as it brings in the profits of the business.

It wrinkles and sags after three launderings, and concludes a lifetime of torture by wearing out while the shirt is still in its prime.

Consumers Union, therefore, when testing 52 brands of shirts, focused attention on the collars. Shirts were measured, tested for tensile strength, laundered twice, and once more measured and tested. After that, the collars were removed and subjected to eighth additional washings, to determine shrinkage, durability of fusing in semi-stiff collars, and general performance.

CU found that "Sanforizing" is still the best guarantee against shrinkage, and that a "Trubendized" (patent fusing process) collar is more likely to retain its stiffness than collars fused by other processes. Collars such as "pre-shrunk" or "full shrunk," are for the most part meaningless. Collars on some "pre-shrunk" shirts shrunk as much as those for which no claims are made.

Blue shirts, while sometimes not as good fabric as white shirts of the same brand, may be equally durable if sent to commercial laundries because of the more careful treatment given colored shirts. A high thread count shirt selling at \$2.50 will look finer, but will not necessarily wear better than a good cheap shirt.

Among the "Best Buys" were Ward's Cat. No. 2844 (\$1.39), CD Cat. No. 2844 (\$1.95), and Arrow Paddock (\$2.50). A complete list of the shirts tested, with ratings, will be sent on request to Consumers Union, 55 Vandam street, New York City.